

אינו אמור אלא באופן עקרוני אילו היה כך, אבל באופן מעשי לא ארע הדבר – משום כך הביאו דברי רבי זירא שלא היו תוקעים, משמע שכך ארע בפועל (עפ"י הנצי"ב [וע' לחם משנה תמידין א, ז]. וע"ע דרך נוספת בהערות למסכת סוכה, עפ"י ד ר"ח).

דף נה

'מאי תלמודא? אמר אביי: אמר קרא ובראשי חדשכם – הוקשו כל חדשים כולם זה לזה'. פירוש, גם ראש השנה שיש בו קרבן מוסף נוסף, הוקש בשירה לשאר החדשים שאין בהם אלא שיר אחד (כ"ג).

'בשני מה היו אומרים ולרשע אמר אלקים...'. לפי שיש במזמור זה דברי כיבושין ותוכחה, כמו שכתב רש"י. נראה ששמחת בית השואבה קשורה עם תשובה. וטעם הדבר כי חג הסוכות הוא זמן שמחה, לשמחה בהשראת השכינה בישראל. כי הסוכה מסמלת את בית המקדש, ובבוא העם למקדש לפני ד' לשמחה בהשראת שכינתו מוכיחים אותם לשוב בתשובה כדי שיהיו ראויים לאותה דרגה עליונה של השראה והתקרבות לד'.

ומפני ענין זה מנהגנו לומר בסוכות פיוטי ה'הושענות', ובהושענא רבה אומרים תפילות מעין יום כפור – כי השמחה של התקרבות לד' מחייבת תשובה.

[ומעין זה בוידוי מעשר; כשבעל הפירות בא שמח למקדש אחר שקיים מצוות המוטלות עליו – חובה עליו להתוודות ולשוב בתשובה שלמה, כי כל שמחה והתקרבות לה' מחייבות חיפוש מחדש במעשים וחזרה בתשובה שלמה.

וכן ביום הכפורים; כשכהן גדול מפרש את השם, ויש שם עוצם גילוי שכינה והתקרבות לה', כולם נופלים על פניהם ומודים – כלומר מתודים (כמו שפרשו הגאונים) על חטאיהם, כי ההתקרבות לה' מחייבת תשובה] (משיעורי הגריד"ס).

'בששי מה היו אומרים ימוטו כל מוסדי ארץ'. 'פירש רש"י, במזמור אלקים נצב בעדת א-ל ואומר כל המזמור. נראה ודאי כאן ובכולהו יומי אומר כל המזמור כולו, והא דנקיט התנא הני קראי, אע"ג דאין אלו תחלת המזמור – מפני כי כל אלו המזמורים אומרים אותם בניגון ארוך וחשוב מאד, ותכונת הניגון הזה תחלתו נמוך, וכשיגיעו לפסוקים אלו אז עולה הניגון בקול גדול, כי מתחלת המזמור עד פסוקים אלו הם כמו פתיחה לניגון, ודומה כאילו הניגון מתחיל מן פסוקים אלו, לכן מזכיר התנא הקריאה בראשי פסוקים אלו, דמכאן ואילך נשמע מתיקות הניגון ותוקפו, וקודם אלה נקראים כמו פתיחה לניגון, כי כן יש ניגונים בניגוני המוזיק"א וכיוצא שעושה המנגן תחילה ניגון נמוך ופשוט קצת, ואחר כך מתחיל בעיקר הניגון ומתיקותו שעולה ומוריד בו מעלות רמות, וקים ליה להתנא דהכי הוה אותו הניגון של אלו המזמורים שם בזמן בית המקדש – שכך קבל מרבתי' (בניהו).

– כתב הריטב"א טעם לכך שאומרים 'ימוטו' ביום השישי; מפני שהעולם עתיד ליחרב באלף שיש, כמובא בהגדה (ע' ראש השנה לא).

ואם חל שבת באחד מהם – ימוטו ידחה' אבל אם יום טוב ראשון חל בשבת – לא יידחה ימוטו אלא

שיר של יום טוב נדחה מפני שיר של שבת [לפי שהוא 'תדיר'] ואין השלמה לשיר של יום טוב ביום אחר, כי השיר שייך לענינו של אותו יום בלבד (עפ"י מנחת חנוך שיב,ד; רש"ש; מנחת יחיד ועוד).

(ע"ב) 'היו שם י"ג פרים אילים שנים ושעיר אחד, נשתיירו שם י"ד כבשים לשמונה משמרות...'. הטעם לכך שהשעיר זכו בו כשהוא לבדו ולא עם קרבן נוסף כמו הכבשים, והלא הוא בן שנתו כמותם (ערש"י יומא סה: מתו"כ) – אפשר משום שקדושת חטאת גדולה מקדושת עולה (כמו שאמרו בפרק 'כל התדיר'), וגם השעיר נאכל לכהנים, שלא ככבשים שהם עולות (רש"ש).

'אמרו מי שהקריב פרים היום לא יקריב למחר'. היינו, כשהיה שם אחד מן המשמרות שעדיין לא הקריב, אבל אם הקריבו כולם – חוזר הראשון ומקריב, כגון יהויריב היה מקריב ביום הראשון וביום השני (מהרש"א).

'... ליום אחרון אמר לאוהבו עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך' –

ענין 'סעודה קטנה' זו פרש בעל שם משמואל (שמחת תורה תרע"א תרע"ב תרפ"א) בכמה פנים: כענין שפרש רש"י על לא תלך רכיל ליכול קורצא בי מלכא, היינו סעודה קטנה המורה על חיזוק הדברים וקבלתם, ומדה טובה מרובה – על ידי סעודה זו מורים חיזוק הקדושה שמישיגים ביום טוב, שתישאר לעולם.

– הקרבנות הם המחברים את ישראל לאביהם שבשמים, והם בבחינת 'סעודה גדולה', ומאחר שכבר נקשרו ישראל בעבותות אהבה בחג, שוב אין מן הצורך עוד בסעודה גדולה לעורר האהבה ודי בסעודה קטנה, כענין פתיל הנעורת המשוח בשמן אפרסמון שיתלהב במהרה בהריחו אש, ככה היא אהבת נפשות ישראל רשפיה רשפי אש שלהבת' מלמטה למעלה, ומושכת היא אהבה וחיבה יתירה מלמעלה למטה. – הסעודה היא בחינת לבוש, ומחמת שישראל מקטינים וממעטים עצמם הרי הם מתדבקים בהשי"ת בלי לבוש ביום זה [שהוא זמן היחוד כמובא בספרים], ודי ב'סעודה קטנה'.

דף נו

'... וכבר קידש היום ועדיין יין לא בא'. מכאן יש ללמוד להלכה שאם יש על האדם שני חיובים ואחד מהם חל עליו מקודם – צריך לעשותו תחילה. ונפקא מינה שאם נדחתה מילת בנו עד שלשים יום – חייב למול הבן לפני שפודהו, כיון שחיוב המילה קדם (משיעורי הגרי"ס). וכן יש בפסחים (קג.) שמברך תחילה על המזון ואחר כך ברכת הגר והבדלה וכו' – כיון שנתחייב בה תחילה, כמו שכתב רש"י שם.

'ברכת היין תדירה וברכת היום אינה תדירה, תדיר ושאינו תדיר – תדיר קודם'.

משמע שתדיר קודם גם באופן שהוא בא לאחר שבא הדבר שאינו תדיר, שהרי היום קדם ליין ואעפ"כ אומרים בית הלל להקדים לברך על היין. והרי משמע בגמרא שענין 'תדיר קודם' הוא טעם העומד לעצמו, ללא הטעם שהיין קודם לקדושה שתאמר [ואף לרב שחובת היום עדיפה על תדיר, אבל לולא כן – תדיר קודם].